

Teorie argumentace

Pavel Arazim

Třetí lekce

Relevance

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Relevance

- Pro hodnocení relevance nějakého argumentu je klíčové téma sporu
- Krok je relevantní, když podporuje tezi, ke které daný účastník směřuje nebo útočí na tezi protistrany
- V opačném případě může být mluvčí nařčen z irrelevance (odbíhání od tématu)

Irrelevance

- Tradiční název *ignoratio elenchi*
- Jedna ze stran argumentuje pro jinou tezi než tu, ke které by měla směřovat
- Takový krok je kritizovatelný, i když je irrelevantní argument platný
- Irrelevantní může být nejenom tvrzení, ale také např. otázka

Irrelevance

- Irrelevantní závěr má zpravidla nějaký vztah k relevantnímu
- Bývají pro nekritického pozorovatele zaměnitelné
- Tím vzniká dojem úspěchu
- Někdy může jít pouze o snahu odvést pozornost a odvrátit relevantní argumenty protistrany

Téma a relevance

- Posuzování relevance je zpravidla tím jednodušší, čím je jasnější téma (samozřejmě ale také záleží na obtížnosti tématu)
- V nejjednodušším případě proti sobě stojí dvě strany a jedna tvrdí A , zatímco druhá negaci A
- Negace výroku A je pravdivá právě tehdy, když je výrok A nepravdivý
- Někdy má smysl rozlišit mezi situacemi, kdy výrok není pravdivý, a situacemi, kdy je nepravdivý.

Příklad

- Jistý poslanec na jednání parlamentu o zákonu na podporu sociálního bydlení přesvědčuje ostatní, že každý má právo na důstojné bydlení.
- Dopouští se tento poslanec irrelevantní argumentace?

Obecně ke kritice irrelevance

- Taková kritika má často spíše předběžný charakter
- Nemusí kritizovaného diskvalifikovat, spíše ho může vyzvat, aby relevanci svých kroků prokázal
- Následně může vyjít najevo, že šlo naopak o velmi rafinovaný argument pro cílovou tezi

Irrelevance vs. rozšíření

- “Irrelevance” může být někdy přínosná
- V jistých situacích vede k plodnější diskusi
- Sporná otázka se může ukázat jako neřešitelná, špatně položená nebo nesmyslná
- Pak může být na místě zabývat se např. něčím méně ambiciózním

Druhy irrelevance

- Odbíhání od tématu má mnoho podob, některá budou tématem dalších lekcí
- Spadají sem např. útoky ad hominem, „hra na city“ atd.
- Zatím se pokusme o obecnější rozdělení na irrelevanci globální a lokální

Globální irrelevance

- Odchýlení se od závěru, jenž má být dokázán
- Identifikovatelná především v rámci jasně definované „jazykové hry“
- Např. u soudu je obvykle jednoznačné, co chce která strana dokázat

Globální irrelevance

- Příklad – Žalobce má prokázat, že obžalovaný je vrahem, ale jeho argumentace směřuje pouze k závěru, že vražda je hrozný zločin, přičemž výrazně apeluje na emoce
- Lze v takovém případě očekávat, že se žalobcova argumentace ukáže být relevantní?

Irrelevantní odpověď

- Jde spíše o lokální irrelevantanci v rámci širšího kontextu
- Může se tedy vztahovat jenom k dílčímu tématu a být tak méně závažná
- Irrelevantní může být i otázka

Příklady

- A: Pane děkane, vznikají obavy o zastoupení žen na Vaší univerzitě. Jaké procento ze zaměstnanců, které se chystáte propustit, tvoří ženy?
- B: O rovnoprávnost se nikdo nemusí obávat. Zrušíme pouze jedno místo na Katedře genderových studií, ale to bude vynahrazeno povoláním zástupkyně této katedry do akademického senátu.

Příklady

- Nyní jde o rozhovor s prodejcem zbraní
- A: Neohrožuje Váš obchod bezpečnost tohoto města?
- B: Podívejte, nebezpečné může být leccos, např. sladkosti také škodí zdraví. Nedávno mě rachejtle málem připravila o oko, což se mi s žádnou pistolí nestalo.

Příklady

- Skutečný rozhovor se starostou Detroitu u příležitosti vyhlášení tzv. *No crime day*
- A: Pane starosto, Detroit je město s opravdu vysokou zločinností. Za minulý měsíc zde bylo spácháno více vražd než za celý poslední rok v Torontu. Není to I Vaše selhání?
- B: I jiná města mají vysokou zločinnost. A teď mluvíme o *No crime day*, nikoli o počtu vražd, takže Vaše otázka není relevantní.

Relevance a druh rozhovoru

- Kritéria na posuzování relevance předkládaných tezí zahrnují nejenom samotné téma, ale také druh rozhovoru.
- Je rozdíl, zda jde např. o oficiální jednání nějakého volené orgánu nebo o méně formální rozhovor např. o problémech studentů
- Pokud se diskutuje o nějakém rozhodnutí, může přísnost uplatňování kritérií ovlivnit také naléhavost daného rozhodnutí.
- Tématem se v případě nejasností může stát také agenda debaty, vede se tedy „metadebata“

Příklad

- A: Univerzitní knihovna by rozhodně měla rošířit svou otevírací dobu, ale také by se měly snížit poplatky za studium.
- B: Počkat, tématem tohoto jednání jsou otevírací hodiny knihovny, neodbíhejme.
- A: Ale o přece spolu souvisí. Kdyby měli studenti více peněz, mohli by lépe bydlet, a tedy mít tím spíše taky kde studovat.

Příklad II

- Podle Franty je Google nejlepší vyhledávač. No, ale poněkud zapomíná, že když tato společnost chtěla proniknout na čínský trh, přistoupila na podmínky tamní vlády. Mezi ně patřilo také to, že napomáhá cenzuře a pomáhá udávat lidi, kteří vyhledávají „protistátní“ obsah. Google tedy moc dobrý vyhledávač není.

Red herring

- Jde o druh irrelevantního kroku, kterým se opouští argumentace
- Neargumentuje se pro něco irrelevantního, pouze se odvrací pozornost od podstatného
- Red herring bývá zpravidla barvitý, skandální apod.

Příklady

- Místo odpovědi na kritiku opozičního poslance začne ministr hovořit o poslancově intimním životě a možné nevěře.
- Ochránci přírody zpravidla chtějí, abychom se vrátili do jakéhosi ráje, ve kterém žili Adam a Eva. Jenomže ty to tam přestalo bavit.
- Vegetariáni se obávají, jaké utrpení způsobuje zvířatům konzumace masa. Je ovšem zvláštní, že je netrápí, jestli náhodou rajče taky nebolí, když ho krájí. Navíc maso prostě dobře chutná.

Formální irrelevance

- Někdy lze popsat irrelevanci schématicky pomocí některé logiky.
- Typickou chybou je např. napadání závěru argumentu místo argumentu samotného
- Obecně také může jít o dokazování antecedentu místo celého podmíněného tvrzení
- Popírání pouze jednoho z více disjunktů – to může být nanejvýš dobrý začátek

Příklad

- Tvrdíte, že pokud nezavedeme přísnější kontrolu držení zbraní, bude v našem státě narůstat násilná zločinnost. Ale v našem státě přísnější kontrola zavedena nebude, veřejnost tomu není nakloněna.

Irrelevantní premisy

- Tvrdíte, že naše město je šedivé a nehezské. Ale má přece mnoho parků. A jeho obyvatelé jsou poctiví, pracovití a tolerantní. Takže se mýlíte.

Sporné případy

- Říkáte: „Napoleon, který rozpoznal nebezpečí na pravém křídle, vedl sám svoje gardy proti nepřátelskému postavení.” Sice to nebezpečí rozpoznal a své gardy skutečně proti nepřátelskému postavení vedl, ale z úplně jiných důvodů, ne protože rozpoznal zmíněné nebezpečí.

Sporné případy

- A: Jestliže nyní už slunce vyšlo, je silně zamračeno.
- B: Sice už slunce vyšlo a je silně zamračeno, ale z úplně jiných důvodů. Oblaka by přece na nebi mohla být, i kdyby ještě byla noc.

Sporné příklady

- A: Ten, kdo objevil elipsovité tvar planetárních drah, zemřel v bídě.
- B: To nebude pravda, protože elipsovité tvar planetárních drah nikdo neobjevil. Nebo ano, ale pak jej objevilo více lidí zároveň. Tvé tvrzení je v obou případech vyvráceno.